

Analiza poziomu i rodzaju wsparcia kobiet w okresie okołomenopauzalnym

Analysis of the level and type of the support peri-menopausal women receive

Katarzyna Kanadys¹, Magdalena Lewicka¹, Magdalena Sulima¹,
Henryk Wiktor^{1,2}

¹Zakład Położnictwa, Ginekologii i Pielęgniarstwa Położniczo-Ginekologicznego,
Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny w Lublinie
²Oddział Ginekologii i Położnictwa z Izłą Przyjęć, Wojewódzki Szpital Specjalistyczny
im. Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Lublinie

AUTOR DO KORESPONDENCJI:

Katarzyna Kanadys
Zakład Położnictwa, Ginekologii i Pielęgniarstwa Położniczo-Ginekologicznego UM w Lublinie
ul. Chodźki 6, 20-093 Lublin
tel. (81) 448 69 30,
e-mail: kanadysk@wp.pl

STRESZCZENIE

ANALIZA POZIOMU I RODZAJU WSPARCIA Kobiet W OKRESIE OKOŁOMENOPAUZALNYM

Wprowadzenie. Okres okołomenopauzalny to czas wielu zmian biologicznych, psychologicznych i społecznych. Dla niektórych kobiet jest trudną sytuacją życiową. Kobieta w obliczu tych zmian może oczekiwać wsparcia od innych osób, które może być warunkowane przez różne czynniki.

Cel pracy. Dokonanie analizy poziomu i rodzaju wsparcia społecznego zależnie od charakterystyki socjodemograficznej kobiet w okresie okołomenopauzalnym

Materiał i metody. Badaniami objęto 268 kobiet w okresie perimenopauzy. Kryteriami kwalifikującymi były: wiek 45-55 lat, brak zaburzeń psychicznych i chorób wymagających hospitalizacji w okresie przeprowadzania badania. Badania przeprowadzono przy użyciu Skali Wsparcia Społecznego (SWS) autorstwa Kmiecik-Baran i kwestionariusza ankiety autorskiej.

Wyniki. Przeprowadzone badania własne poziomu i rodzaju wsparcia kobiet w okresie okołomenopauzalnym wykazały, że wiek, wykształcenie i stan cywilny nie warunkowały poziomu wsparcia społecznego, w ocenie ogólnej jak i szczegółowej z podziałem na poszczególne rodzaje wsparcia badanych (informacyjne, instrumentalne, wartościujące, emocjonalne).

Wnioski. Badane kobiety w okresie okołomenopauzalnym uzyskiwały wsparcie społeczne na średnim poziomie niezależnie od rodzaju wsparcia. Wiek, wykształcenie, stan cywilny nie warunkowały poziomu wsparcia społecznego badanych kobiet.

Słowa kluczowe:

wsparcie społeczne, okres okołomenopauzalny, czynniki socjodemograficzne

ABSTRACT

ANALYSIS OF THE LEVEL AND TYPE OF SUPPORT PERI-MENOPAUSAL WOMEN RECEIVE

Introduction. Perimenopausal period is a time when numerous biological and psychological changes occur to women. This might be a particularly difficult time, since there are also numerous social changes happening. Every female undergoing these changes could expect support from others, which may be conditioned by various factors.

Aim. An analysis of both the level and type of social support, depending on the socio-demographic characteristics of women at perimenopausal age.

Material and methods. The study covered 268 women at perimenopausal age. The qualification criteria were as follows: age 45-55, lack of mental disorders, no diseases requiring hospitalization during the period of study. The study was conducted using the Social Support Scale by Kmiecik-Baran and a questionnaire designed by the authors of this work.

Results. The authors' own study looking at the level and type of support that women receive showed that age, education level, and marital status did not affect the level of social support the women received. This pertains both to the overall and detailed evaluation, with the division into particular types of support received by respondents (informative, instrumental, evaluative, emotional).

Conclusions. The women looked at in the study received social support at an average level, irrespective of its type. There was no correlation between the age, education or marital status and the type of support they received.

Key words:

social support, perimenopausal period, socio-demographic factors

WPROWADZENIE

Okres okołomenopauzalny jest dla niektórych kobiet trudnym czasem. W tym okresie dochodzi do wielu zmian w organizmie kobiety w następstwie wygasania czynności

jajników. Wynikiem zmniejszonej syntezy estrogenów jest występowanie objawów: wazomotorycznych (np. uderzenia gorąca i pocenie się), somatycznych i psychicznych

[1]. Ponadto w tym okresie zwykle do problemów zdrowotnych kobiety dołącza się wiele negatywnych wydarzeń i zmian psychospołecznych, takich jak: usamodzielnienie się dzieci, choroba i śmierć rodziców, przejście na emeryturę, pogorszenie się zdrowia partnera, jego odejście lub śmierć [2]. Kobieta w obliczu tych zmian może oczekiwać wsparcia od innych osób.

Pojęcie wsparcia społecznego mimo wielu publikacji pozostaje nadal pojęciem wieloznacznym. Do chwili obecnej nie wyłoniono jednej wspólnej definicji dla tego obszaru badań [3-6]. Jedną z wielu definicji wsparcia zaproponowana przez Sarasona [cyt. za 6] określa wsparcie jako: „pomoc dostępną dla jednostki w sytuacjach trudnych”. Natomiast Sęk [5] określa wsparcie społeczne jako „rodzaj interakcji społecznej podjętej przez jedną lub dwie strony w sytuacji problemowej, w której dochodzi do wymiany informacyjnej, emocjonalnej lub instrumentalnej”.

Pojęcie wsparcia wiąże się z istnieniem sieci społecznej, czyli funkcjonowaniem człowieka wśród innych ludzi (np.: posiadanie małżonka, dzieci, przyjaciół, sąsiadów). Z kolei pojęcie sieci społecznej wiąże się z pojęciem źródeł wsparcia, które Sęk i Cieślak [6] dzielą na rodzinne (mąż, dzieci, rodzice, rodzeństwo i dalsi krewni), przyjacielskie i towarzyskie, sąsiedzkie, profesjonalne (terapeuci, lekarze, pielęgniarki) oraz uzyskiwane w grupach samopomocy, grupach wyznaniowych, towarzystwach i instytucjach.

W zależności od treści interakcji wspierającej w piśmiennictwie spotyka się różne rodzaje wsparcia społecznego. Najczęściej jednak wyróżnia się wsparcie: emocjonalne, informacyjne, instrumentalne, wartościujące [3-6].

CEL PRACY

Celem pracy była analiza poziomu i rodzaju wsparcia społecznego zależnie od charakterystyki socjodemograficznej kobiet w okresie okołomenopauzalnym.

MATERIAŁ I METODYKA

Badaniami objęto 268 kobiet w wieku 45-55 lat, które zgłaszały się do Przychodni Specjalistycznej SPSK 4 w Lublinie. Kryteriami kwalifikującymi kobiety do grupy badanej były: wiek 45-55 lat, brak zaburzeń psychicznych oraz brak chorób wymagających hospitalizacji w okresie przeprowadzania badania. Z badanej grupy wykluczono kobiety z jatrogenną menopauzą. Badania były dobrowolne i anonimowe. Od badanych kobiet uzyskano zgodę na udział w badaniu, po uprzednim wyjaśnieniu celu i przebiegu badań. Projekt badania uzyskał pozytywną opinię Komisji Bioetycznej Uniwersytetu Medycznego w Lublinie (Nr KE-0254/6/2008). Badania przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem Skali Wsparcia Społecznego – SWS i kwestionariusza ankiety autorskiej. Skala Wsparcia Społecznego autorstwa Kmiecik-Baran służy do badania rodzaju i siły wsparcia, jakie jednostka otrzymuje od określonych grup społecznych, np.: rodzina, sąsiedzi, koledzy, profesjonaliści itp. Pełna wersja skali składa się z 24 stwierdzeń odnoszących

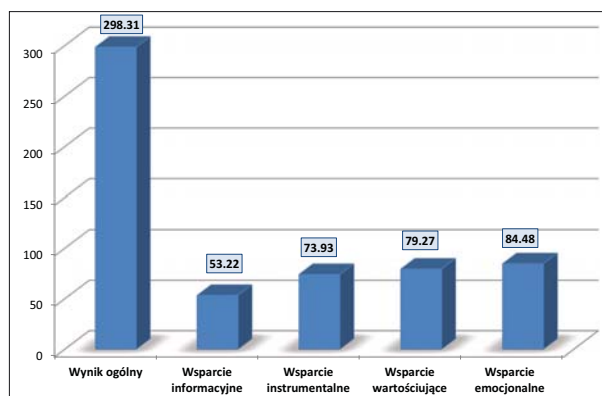
się do czterech rodzajów wsparcia: informacyjnego (twierdzenia 1-6), instrumentalnego (twierdzenia 7-12), wartościującego (twierdzenia 13-18) oraz emocjonalnego (twierdzenia 19-24). Osoba badana określa za pomocą pięciostopniowej skali, w jakim stopniu dane twierdzenie odnosi się do wyodrębnionych grup społecznych (rodzina, profesjonaliści itd.) [3, 4]. Dla celów niniejszej pracy wybrano następujące grupy wsparcia: mąż, dzieci, sąsiedzi/znajomi, personel medyczny. Wynik ogólny Skali Wsparcia Społecznego (SWS) pozwala określić poziom wsparcia społecznego bez zróżnicowania na jego rodzaje. Maksymalnie można było uzyskać 480 punktów (24 twierdzenia razy 4 grupy wsparcia razy ocenę 5), co oznacza całkowity brak wsparcia. Natomiast minimalnie można było uzyskać 96 punktów (24 twierdzenia razy 4 grupy wsparcia razy ocenę 1), co świadczy o bardzo dużym wsparciu. Wynik maksymalny świadczący o niskim poziomie poszczególnych rodzajów wsparcia (informacyjnego, instrumentalnego, wartościującego i emocjonalnego) wynosi 120, obliczamy go mnożąc 6 twierdzeń razy 4 grupy wsparcia i razy ocenę 5. Natomiast wynik minimalny, który oznacza bardzo duże wsparcie w zakresie poszczególnych rodzajów wsparcia wynosi 24, obliczamy go mnożąc 6 twierdzeń razy 4 grupy wsparcia i razy ocenę 1.

Analizy statystycznej zebranych danych dokonano przy użyciu programu SPSS/PC. Dokonano testowania istotności statystycznej zależności pomiędzy zmiennymi za pomocą testu t-Studenta. Zbadano również miarę koncentracji i spłaszczenia rozkładu zebranych danych (kurioza) oraz stopień ich asymetrii rozkładu wokół średniej (skłonność).

WYNIKI

Na rycinie 1 przedstawiono analizę ogólną wyników badania poziomu wsparcia za pomocą Skali Wsparcia Społecznego, z podziałem na poszczególne rodzaje wsparcia uzyskiwanego przez badane kobiety.

Średnia wartość poziomu wsparcia (ocena ogólna) zmierzona za pomocą Skali Wsparcia Społecznego (SWS) w badanej grupie kobiet wyniosła 298,31 (maks. 480 - brak wsparcia, min. 96 – bardzo duże wsparcie). Wynik ten jest sumą wartości średnich czterech podskal wchodzących w skład narzędzia SWS, badających różne rodzaje wsparcia

Ryc. 1. Analiza ogólna wyników badania poziomu wsparcia za pomocą SWS uwzględniająca podział na poszczególne rodzaje wsparcia uzyskiwanego przez badane kobiety

Analiza poziomu i rodzaju wsparcia kobiet w okresie okołomenopauzalnym

cia: informacyjne (53,22), instrumentalne (73,93), wartościujące (79,27) oraz emocjonalne (84,48), (maks. 120 – brak wsparcia, min. 24 – bardzo duże wsparcie).

Analizę poziomu wsparcia społecznego w ocenie ogólnej oraz z podziałem na poszczególne rodzaje wsparcia ustalone za pomocą Skali Wsparcia Społecznego zależnie od wieku przedstawiono w tabeli 1.

Wartość średnia wskaźnika poziomu wsparcia w ocenie ogólnej, uzyskana przy pomocy SWS, w grupie kobiet do 50 roku życia wynosiła 298,35 (maks. 480 – brak wsparcia, min. 96 – bardzo duże wsparcie) i była zbliżona do kobiet w wieku powyżej 50 lat (298,27). Analiza statystyczna nie wykazała istotnych różnic pomiędzy porównywanymi grupami ($p > 0,05$). Badania wykazały zatem, że wiek nie warunkował poziomu wsparcia społecznego, w ocenie ogólnej jak i szczegółowej z podziałem na poszczególne rodzaje wsparcia.

W tabeli 2 zobrazowano analizę poziomu wsparcia społecznego w ocenie ogólnej łącznie z podziałem na

poszczególne rodzaje wsparcia, ustalone za pomocą SWS zależnie od wykształcenia badanych.

Średnia wartość wskaźnika poziomu wsparcia społecznego (SWS) w ocenie ogólnej w grupie badanych z wykształceniem podstawowym lub zawodowym wynosiła 296,70 i była mniejsza od badanych z wykształceniem średnim (299,22) jak również z wykształceniem wyższym – 297,55. Przeprowadzona analiza statystyczna nie wykazała różnicy istotnej statystycznie ($p > 0,05$) pomiędzy uzyskanymi wartościami średnimi w porównywanych grupach w zakresie wsparcia społecznego w ocenie ogólnej. Badania wykazały zatem, że wykształcenie nie warunkowało poziomu wsparcia społecznego, w ocenie ogólnej i szczegółowej z podziałem na poszczególne rodzaje wsparcia.

W tabeli 3 przedstawiono analizę poziomu wsparcia społecznego w ocenie ogólnej z podziałem na poszczególne rodzaje wsparcia ustalone za pomocą Skali Wsparcia Społecznego zależnie od stanu cywilnego kobiet w okresie okołomenopauzalnym.

■ Tab. 1. Współzależność pomiędzy poziomem wsparcia społecznego w ocenie ogólnej z podziałem na rodzaje wsparcia a wiekiem badanych kobiet

Rodzaje wsparcia	Porównywane grupy	n	M	Min	Max	SD	Skośność	Kurtoza
Wynik ogólny	Do 50 lat	141	298,35	238,00	359,00	20,81	0,22	0,39
	Powyżej 50 lat	127	298,27	236,00	417,00	24,44	1,42	5,67
Wsparcie informacyjne	Do 50 lat	141	53,48	30,00	69,00	5,34	-0,54	2,53
	Powyżej 50 lat	127	52,94	38,00	67,00	5,19	-0,29	1,08
Wsparcie instrumentalne	Do 50 lat	141	73,01	40,00	102,00	9,08	0,12	2,14
	Powyżej 50 lat	127	74,96	32,00	177,00	15,05	4,22	27,48
Wsparcie wartościujące	Do 50 lat	141	79,94	63,00	107,00	8,43	0,62	0,58
	Powyżej 50 lat	127	78,53	60,00	101,00	8,16	0,38	0,02
Wsparcie emocjonalne	Do 50 lat	141	84,46	69,00	110,00	7,07	0,80	1,89
	Powyżej 50 lat	127	84,50	67,00	119,00	6,90	1,04	4,53
Rodzaje wsparcia	Porównywane grupy	t			p			
Wynik ogólny	Do 50 lat – Powyżej 50 lat	0,03			0,98			
Wsparcie informacyjne	Do 50 lat – Powyżej 50 lat	0,83			0,40			
Wsparcie instrumentalne	Do 50 lat – Powyżej 50 lat	-1,30			0,19			
Wsparcie wartościujące	Do 50 lat – Powyżej 50 lat	1,39			0,17			
Wsparcie emocjonalne	Do 50 lat – Powyżej 50 lat	-0,04			0,97			

n – liczba badanych, M – średnia arytmetyczna, Min – minimum, Max – maximum, SD – odchylenie standardowe, t – wynik testu t-Studenta, p – poziom prawdopodobieństwa

■ Tab. 2. Współzależność pomiędzy poziomem wsparcia społecznego w ocenie ogólnej z podziałem na rodzaje wsparcia a wykształceniem badanych

Rodzaje wsparcia	Porównywane grupy	n	M	Min	Max	SD	Skośność	Kurtoza
Wynik ogólny	Podstawowe lub zawodowe	53	296,70	238,00	347,00	23,96	0,13	-0,04
	Średnie	149	299,22	236,00	417,00	23,12	1,39	5,95
	Wyższe	66	297,55	254,00	359,00	20,26	0,45	0,73
Wsparcie informacyjne	Podstawowe lub zawodowe	53	54,08	44,00	67,00	4,41	0,35	0,78
	Średnie	149	52,88	38,00	67,00	5,06	-0,41	0,88
	Wyższe	66	53,30	30,00	69,00	6,27	-0,60	2,47
Wsparcie instrumentalne	Podstawowe lub zawodowe	53	72,43	40,00	96,00	10,74	-0,48	1,04
	Średnie	149	74,65	32,00	177,00	14,19	4,36	30,07
	Wyższe	66	73,52	55,00	102,00	8,16	0,99	3,04

Wsparcie wartościujące	Podstawowe lub zawodowe	53	78,49	60,00	106,00	10,18	0,74	0,72
	Średnie	149	79,67	64,00	99,00	7,49	0,24	-0,34
	Wyższe	66	78,98	66,00	107,00	8,51	0,79	0,63
Wsparcie emocjonalne	Podstawowe lub zawodowe	53	83,60	67,00	102,00	6,12	-0,04	1,64
	Średnie	149	84,93	67,00	119,00	7,37	1,23	3,92
	Wyższe	66	84,15	71,00	101,00	6,72	0,38	-0,27
Rodzaje wsparcia	Porównywane grupy	t			p			
Wynik ogólny	Podstawowe lub zawodowe – Średnie	-0,67			0,50			
	Podstawowe lub zawodowe – Wyższe	-0,21			0,83			
	Średnie – Wyższe	0,51			0,61			
Wsparcie informacyjne	Podstawowe lub zawodowe – Średnie	1,53			0,13			
	Podstawowe lub zawodowe – Wyższe	0,76			0,45			
	Średnie – Wyższe	-0,53			0,60			
Wsparcie instrumentalne	Podstawowe lub zawodowe – Średnie	-1,04			0,30			
	Podstawowe lub zawodowe – Wyższe	-0,62			0,53			
	Średnie – Wyższe	0,61			0,54			
Wsparcie wartościujące	Podstawowe lub zawodowe – Średnie	-0,89			0,37			
	Podstawowe lub zawodowe – Wyższe	-0,28			0,77			
	Średnie – Wyższe	0,59			0,55			
Wsparcie emocjonalne	Podstawowe lub zawodowe – Średnie	-1,18			0,24			
	Podstawowe lub zawodowe – Wyższe	-0,46			0,64			
	Średnie – Wyższe	0,74			0,46			

n – liczba badanych, M – średnia arytmetyczna, Min – minimum, Max – maximum, SD – odchylenie standardowe, t – wynik testu t-Studenta, p – poziom prawdopodobieństwa

■ Tab. 3. Współzależność pomiędzy poziomem wsparcia społecznego w ocenie ogólnej z podziałem na poszczególne rodzaje wsparcia a stanem cywilnym badanych

Rodzaje wsparcia	Porównywane grupy	n	M	Min	Max	SD	Skośność	Kurtoza
Wynik ogólny	Zamężne	210	297,87	236,00	388,00	21,15	0,53	1,52
	Samotne	58	299,90	238,00	417,00	27,23	1,57	6,26
Wsparcie informacyjne	Zamężne	210	53,18	30,00	69,00	5,18	-0,58	2,34
	Samotne	58	53,36	39,00	67,00	5,63	0,05	0,36
Wsparcie instrumentalne	Zamężne	210	73,78	32,00	168,00	11,00	2,82	26,14
	Samotne	58	74,50	49,00	177,00	16,24	4,51	28,21
Wsparcie wartościujące	Zamężne	210	78,97	60,00	107,00	8,36	0,54	0,52
	Samotne	58	80,36	67,00	101,00	8,12	0,47	-0,16
Wsparcie emocjonalne	Zamężne	210	84,36	67,00	110,00	6,74	0,75	1,73
	Samotne	58	84,90	67,00	119,00	7,84	1,26	5,59
Rodzaje wsparcia	Porównywane grupy	t			p			
Wynik ogólny	Zamężne – Samotne	0,60			0,55			
Wsparcie informacyjne	Zamężne – Samotne	0,23			0,82			
Wsparcie instrumentalne	Zamężne – Samotne	0,40			0,69			
Wsparcie wartościujące	Zamężne – Samotne	1,13			0,26			
Wsparcie emocjonalne	Zamężne – Samotne	0,52			0,61			

n – liczba badanych, M – średnia arytmetyczna, Min – minimum, Max – maximum, SD – odchylenie standardowe, t – wynik testu t-Studenta, p – poziom prawdopodobieństwa

Średnia wartość wskaźnika poziomu wsparcia społecznego (SWS) w ocenie ogólnej w grupie kobiet zamężnych wynosiła 297,87 i była mniejsza aniżeli w grupie kobiet samotnych – 299,90. Przeprowadzona analiza statystyczna nie wykazała różnicy istotnej statystycznie

($p > 0,05$) pomiędzy uzyskanymi wartościami średnimi w porównywanych grupach w zakresie wsparcia społecznego w ocenie ogólnej. Badania wykazały zatem, że stan cywilny nie warunkował poziomu wsparcia społecznego, w ocenie ogólnej i szczegółowej z podziałem na poszczególne rodzaje wsparcia.

DYSKUSJA

Okres okołomenopauzalny jest fizjologicznym przejściem z okresu reprodukcyjnego do starości. W tym czasie dochodzi do wielu zmian biologicznych, psychologicznych i społecznych. Niektóre kobiety odczuwają większe zapotrzebowanie na wsparcie społeczne. Poziom wsparcia w perimenopauzie może być warunkowany przez wiele czynników.

W dostępnej literaturze przedmiotu znajdują się nie-liczne doniesienia, dotyczące problematyki wsparcia społecznego kobiet w okresie okołomenopauzalnym. W badaniach przeprowadzonych przez Bresnahan'a i Murray-Johnson'a [7] wykazano, iż poczucie uzyskiwania wsparcia społecznego ma wymierny efekt w postaci psychologicznej i fizycznej pomysłowości. Cytowani autorzy stworzyli internetowe forum dyskusyjne dla kobiet w okresie okołomenopauzalnym celem poznania znaczenia wsparcia społecznego.

Natomiast 50% badanych kobiet uzyskało na forum internetowym również wsparcie wartościujące [7]. Uzyskana w badaniach własnych średnia wartość poziomu wsparcia w ocenie ogólnej w grupie kobiet w okresie okołomenopauzalnym wyniosła 298,31. Wynik ten jest sumą wartości średnich w czterech podskalach zawartych w narzędziu SWS, określających różne rodzaje wsparcia, które wynosiły: informacyjne (53,22), instrumentalne (73,93), wartościujące (79,27) oraz emocjonalne (84,48). Uzyskany w badaniach własnych średni wskaźnik poziomu wsparcia (SWS) w ocenie ogólnej świadczy o przeciętnym wsparciu uzyskiwanym przez kobiety w okresie okołomenopauzalnym. Natomiast stwierdzone wartości średnie poszczególnych rodzajów wsparcia nie różniły się istotnie statystycznie. Celem prezentowanych badań własnych było również ustalenie współzależności pomiędzy czynnikami socjodemograficznymi takimi jak stan cywilny, wiek i wykształcenie a uzyskiwanym wsparciem. Wielu badaczy zaliczyło stan cywilny do istotnych czynników warunkujących uzyskiwanie wsparcia społecznego. Knoll i Schwarzer [8] donieśli, iż ludzie pozostający w parach małżeńskich osiągają większą długość życia aniżeli w innych grupach. Długotrwała izolacja społeczna, zaniedbanie, samotność i stres społeczny predysponowały do wystąpienia chorób. Ponadto w badaniach Głębockiej i Szarzyńskiej [9] w grupie osób w wieku powyżej 60 lat wykazano, iż badani, pozostający w związkach małżeńskich, uzyskiwali istotnie wyższy poziom wsparcia społecznego aniżeli w grupie osób samotnych.

Z kolei Holt-Lunstad i wsp. [10] w badaniach prowadzonych wśród osób z nadciśnieniem tętniczym stwierdzili, iż korzyści z pozostawania w związku małżeńskim wynikały z poczucia wsparcia ze strony współmałżonka, co było uwarunkowane pozytywnymi relacjami pomiędzy współmałżonkami. Podobne wyniki badań otrzymali Zielińska-Więczkowska i Betłakowski [11] w grupie chorych onkologicznie. Wykazali istotną zależność pomiędzy wsparciem społecznym a sytuacją materialną i stanem cywilnym. Cytowane badania dowiodły, że większego wsparcia wymagały osoby rozwiedzione i owdowiałe,

aniżeli pozostające w związku małżeńskim i partnerskim. Z kolei Stringhini i wsp. [12] stwierdzili, iż wsparcie społeczne, a szczególnie wielkość sieci i uregulowany stan cywilny, warunkowały poprawę stanu zdrowia i zmniejszenie śmiertelności. Natomiast w przeprowadzonych badaniach własnych stan cywilny nie warunkował poziomu uzyskiwanego przez badane kobiety wsparcia społecznego. Uzyskane wyniki badań własnych pozostają w zgodności z wynikami badań Blom'a i wsp. [13], przeprowadzonych w grupie kobiet w wieku powyżej 65 lat. Autorzy ci także nie stwierdzili współzależności pomiędzy stanem cywilnym badanych a uzyskiwanym wsparciem społecznym, występowaniem objawów depresji i codziennym stresem.

Wrześniewski i Włodarczyk [14] w analizie roli wsparcia społecznego w leczeniu i rehabilitacji osób po zawale serca stwierdzili, że czynnikami warunkującymi wsparcie społeczne są: płeć, wiek i czynniki osobowościowe (potrzeba otrzymywania wsparcia, gotowość do korzystania ze wsparcia w sytuacjach trudnych). W dostępnym piśmiennictwie znajdują się doniesienia wskazujące, że płeć warunkuje zakres uzyskiwania i udzielania wsparcia społecznego. Zdaniem Greenglass [15] kobiety są bardziej zależne od innych osób. Zwykle od kobiet oczekuje się większej wrażliwości, zaś od mężczyzn siły i większej indywidualności. Kobiety w sytuacji stresującej, częściej aniżeli mężczyźni poszukują rady, informacji, pomocy i wsparcia od osób, z którymi są związane. Zatem mają większą skłonność do korzystania ze wsparcia społecznego jako sposobu radzenia sobie ze stresem. Wiek może być czynnikiem wpływającym na zapotrzebowanie na wsparcie społeczne.

Zdaniem Wrześniewskiego i Włodarczyk [14] osoba w podeszłym wieku może mieć większe zapotrzebowanie na wsparcie aniżeli osoba młoda. Wiek może również warunkować rodzaj wsparcia oczekiwanego. W prezentowanych badaniach własnych wiek nie warunkował poziomu wsparcia społecznego. Należy podkreślić, że badaniami własnymi objęto grupę kobiet w wieku 45-55 lat i brak uwarunkowania mógł być następstwem małych różnic wiekowych badanych kobiet. Kolejnym analizowanym w prezentowanej pracy czynnikiem było wykształcenie, które w badanej grupie kobiet w okresie przekwitania istotnie nie różnicowało poziomu wsparcia w ocenie ogólnej i szczegółowej. Natomiast badania przeprowadzone przez Gorman i Sivaganesan [16] w grupie dorosłych z nadciśnieniem tętniczym dowiodły, że szczególnego wsparcia potrzebują osoby z wykształceniem niższym niż średnim, będące w trudnej sytuacji finansowej oraz nie pracujące zawodowo. Zbliżone wyniki otrzymali Zielińska-Więczkowska i wsp. [17] w badaniach przeprowadzonych w grupie pacjentów powyżej 60 roku życia, u których stwierdzili, że sytuacja finansowa i wykształcenie były czynnikami różnicującymi poziom wsparcia społecznego wśród pacjentów hospitalizowanych w oddziale chirurgicznym.

Reasumując należy stwierdzić, że objęte badaniami własnymi kobiety w wieku okołomenopauzalnym uzyskiwały wsparcie społeczne na średnim poziomie, porównując z podanymi przez Kmiecik-Baran [3] wartościami

maksymalnymi i minimalnymi. Jednakże analizowane w pracy czynniki sojodemograficzne nie warunkowały poziomu wsparcia społecznego w ocenie ogólnej i szczególnie kobiet.

WNIOSKI

1. Badane kobiety w okresie okołomenopauzalnym uzyskiwały wsparcie społeczne na średnim poziomie, niezależnie od jego rodzaju.
2. Wiek, wykształcenie, stan cywilny nie warunkowały poziomu wsparcia społecznego badanych kobiet.

PIŚMIENNICTWO

1. Bielawska-Batorowicz E. Występowanie objawów uznawanych za typowe dla menopauzy u kobiet i mężczyzn w wieku 45-55 lat. *Prz. Menopauzalny*. 2005; 1: 53-60.
2. Humeniuk E, Bojar I, Owoc A, et al. Psychosocial conditioning of depressive disorders in post-menopausal women. *Ann. Agric. Environ. Med.* 2011; Vol 18; No 2: 441-445.
3. Kmieciak-Baran K. Skala wsparcia społecznego. Teoria i właściwości psychometryczne. *Prz. Psychol.* 1995, 38: 201-214.
4. Kmieciak-Baran K. Skala wsparcia społecznego (SWS). [w:] Kmieciak-Baran K. Narzędzia do rozpoznawania zagrożeń społecznych w szkole. Wydawnictwo „Przegląd Oświatowy”, Gdańsk; 2000: 48-61.
5. Sęk H. O wieloznacznych funkcjach wsparcia społecznego. [w:] Cierpiakowska L., Sęk H. (red.) *Psychologia kliniczna i psychologia zdrowia. Wybrane zagadnienia*. Poznań: Wydawnictwo Fundacji Humaniora. 2001: 13-32.
6. Sęk H, Cieślak R. Wsparcie społeczne – sposoby definiowania, rodzaje i źródła wsparcia, wybrane koncepcje teoretyczne. [w:] Sęk H, Cieślak R. (red.) *Wsparcie społeczne, stres i zdrowie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. 2006: 11-28.
7. Bresnahan MJ, Murray-Johnson L. The healing web. *Health Care Women Int.* 2002, 23: 398-407.
8. Knoll N, Schwarzer R. Prawdziwych przyjaciół...Wsparcie społeczne, stres, choroba i śmierć. [w:] Sęk H, Cieślak R. (red.) *Wsparcie społeczne, stres i zdrowie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. 2006: 29-48.
9. Głębocka A, Szarzyńska M. Wsparcie społeczne a jakość życia ludzi starszych. *Gerontol. Pol.* 2005, 13 (4): 255-259.
10. Holt-Lunstad J, Birmingham W, Jones BQ. Is there something unique about marriage? The relative impact of marital status, relationship quality, and network social support on ambulatory blood pressure and mental health. *Annals Behav. Med.* 2008, 35: 239-244.
11. Zielińska-Więczkowska H, Betlakowski J. Pomiar i ocena wsparcia społecznego u pacjentów hospitalizowanych poddanych chemioterapii. *Współczesna Onkologia* 2010; vol 14; 3: 229-232.
12. Stringhini S, Berkman L, Dugravot A et al. Socioeconomic status, structural and functional measures of social support, and mortality. *The British Whitehall II Cohort Study, 1985–2009. American Am J Epidemiol.* 2012; 175 (12): 1275-1283.
13. Blom M, Georgiades A, László KA et al. Work and marital status in relation to depressive symptoms and social support among women with Coronary Artery Disease. *J. Women's Health* 2007, 16, 9: 1305-1315.
14. Wrześniewski K, Włodarczyk D. Rola wsparcia społecznego w leczeniu i rehabilitacji osób po zawale. [w:] Sęk H, Cieślak R. (red.) *Wsparcie społeczne, stres i zdrowie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. 2006: 170-189.
15. Greenglass E. Różnice wynikające z ról płciowych, wsparcie społeczne i radzenie sobie ze stresem. [w:] Sęk H, Cieślak R. (red.) *Wsparcie społeczne, stres i zdrowie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN. 2006: 138-151.
16. Gorman BK, Sivaganesan A. The role of social support and integration for understanding socioeconomic disparities in self-rated health and hypertension. *Soc Sci Med.* 2007; 65 (5): 958-975.
17. Zielińska-Więczkowska H, Pyrka K, Muszałik M, i wsp. Wsparcie w opiece pielęgniarskiej pacjentów w podeszłym wieku przed zabiegiem operacyjnym – na tle czynników socjo-demograficznych. *Psychogeriatra Polska.* 2012; 9 (2): 61-68.

Praca przyjęta do druku: 05.08.2014

Praca zaakceptowana do druku: 18.03.2015